

Drodzy Czytelnicy,

specjalne potrzeby edukacyjne (SPE) mogą się pojawić na każdym etapie edukacji, od przedszkola czy szkoły podstawowej po studia wyższe. Jako pojęcie zostały wprowadzone w XX wieku, choć ich obecność w edukacji i życiu społecznym obserwowano już dużo wcześniej. Przez długi czas jednak nie diagnozowano i nie nadawano im szczególnego znaczenia. Sytuacja uległa zmianie pod koniec ubiegłego stulecia, do czego przyczyniła się m.in. edukacja włączająca.

W ramach podejścia skoncentrowanego na potrzebach i inkluzji właśnie, znamionującej z końcem XX wieku inne podejście do zaburzeń, wręcz zaistniała konieczność pogłębienia wiedzy z tego zakresu oraz rozszerzenia pola zainteresowań społecznych również o do tej pory wciąż zbyt rzadko uwzględniany aspekt, mianowicie o wybitne zdolności osób, które jednocześnie charakteryzują się rozmaitymi dysonansami rozwojowymi.

Zdolności często idą w parze z deficytami. Osoby zdolne z niepełnosprawnością fizyczną (np. o charakterze motorycznym, ortopedycznym), osoby sparaliżowane, z niedosłuchem, niewidzące, z problemami w mówieniu czy komunikacji, z zaburzeniami emocji, z deficytem uwagi albo nadpobudliwością (ADHD) czy zespołem Aspergera (AS), ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (np. dysleksją, dyskalkulią, dysortografią) tworzą krąg osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych i rozwojowych.

Jak wynika z badań i obserwacji oraz z przepisów prawa, SPE mogą pochodzić z: niepełnosprawności, niedostosowania społecznego lub zagrożenia nim, z zaburzeń zachowania lub emocji, ze szczególnych uzdolnień, specyficznych trudności w uczeniu się, z deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych, przewlekłej choroby, z kryzysowych lub traumatycznych sytuacji, niepowodzeń edukacyjnych, zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny oraz sposobem spędzania wolnego czasu i kontaktami środowiskowymi, a także z trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym także tych związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Przy czym trzeba pamiętać, że opisywane deficyty pozostają wciąż zbiorem otwartym. Dlatego niniejsza praca przybliży różne aspekty składające się na zjawisko nazywane w skrócie SPE, choć z pewnością nie wyczerpuje tematu.

Rozważania poświęcone specjalnym potrzebom edukacyjnym i rozwojowym zamieszczamy w tym i następnym numerze „Języka Polskiego w Szkole Podstawowej” (2 i 3). Tom pierwszy obejmuje zagadnienia, które stanowią ogólne wprowadzenie do SPE, drugi natomiast poświęcony będzie przede wszystkim zdolnościom oraz nierzadko im towarzyszącym trudnościom różnej natury.

Numer 2 zeszytu otwiera artykuł dotyczący wyzwań współczesnej szkoły (Kinga Rolewicz, *Współczesna szkoła wobec specjalnych potrzeb edukacyjnych*). Dalej prezentujemy te potrzeby zarówno w aspekcie historycznym, jak i teoretyczno-pojęciowym, od nazwenictwa przez grupy i ich charakter po złożoną problematykę (Marta Bolińska, *Specjalne potrzeby edukacyjne w literaturze przedmiotu i przepisach prawa*, Ewelina Żuchowska, *Od logopedii do surdologopedii i jej zadań*, Katarzyna Świercz, *Zaburzenia odżywiania u młodzieży na przykładzie wybranych powieści Marty Fox*).

W kolejnych artykułach przedstawiamy spojrzenie na SPE z perspektywy nauczyciela, o czym piszą M. Bolińska, Joanna Dulewicz oraz Katarzyna Komorowska. Autorki dzielą się doświadczeniem związanym z pracą z dziećmi ze specjalnymi potrzebami. Pokazują też elementy własnego warsztatu oraz wypracowane rozwiązania metodyczne i dokumentacyjne (nie ma bowiem jednolitej recepty czy matrycy na programy edukacyjne lub terapeutyczne bądź scenariusze zajęć, ponieważ każdy przypadek rozpatrywany jest indywidualnie, każda sytuacja może być inna, każda lekcja adresowana do innej grupy docelowej).

Ostatni dział przynosi recenzje i opinie dotyczące literatury przedmiotu poświęconej zagadnieniom autyzmu, dysleksji oraz zadań dla współczesnego nauczyciela.

Mamy nadzieję, że prezentowane w tym numerze teksty wzbudzą zainteresowanie nie tylko wśród polonistów.

Marta Bolińska